

УДК 347.2

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Бордюг Тетяна Олександрівна

магістр права кафедри цивільного права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Бордюг Татьяна Александровна

магістр права кафедри гражданского права

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Bordiuh Tetiana

Master of Law of Department of Civil Law of the

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ІНТЕРЕС У АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКІЙ СИСТЕМІ ПРАВА ИНТЕРЕС В АНГЛО-АМЕРИКАНСКОЙ СИСТЕМЕ ПРАВА INTEREST IN THE ANGLO-AMERICAN SYSTEM OF LAW

Анотація. У статті досліджено поняття та види юридичних інтересів у англосаксонській правовій системі. Зокрема, аналізуються майнові інтереси у речовому та договірному праві. Юридичний інтерес в англосаксонській правовій системі може позначати як право на конкретне майно, так і майновий інтерес у більш загальному вигляді, наприклад, право на все, окрім нерухомості, чи вказувати на безумовне, необмежене право власності як таке.

Ключові слова: охоронюваний законом інтерес, майновий інтерес, майнові права, інтереси у договірних відносинах, зарубіжний досвід.

Аннотация. В статье исследовано понятие и виды юридических интересов в англосаксонской правовой системе. В частности, анализируются имущественные интересы в вещном и договорном праве. Юридический интерес в англосаксонской правовой системе может обозначать как право на конкретное имущество, так и имущественный интерес в более общем виде, например, право на все, кроме недвижимости, указывать на безусловное, неограниченное право собственности как таковое.

Ключевые слова: охраняемый законом интерес, имущественный интерес, имущественные права, интересы в договорных отношениях, зарубежный опыт.

Summary. The article explores the concept and types of legal interests in the Anglo-Saxon legal system. In particular, interests in property law and contract law are analyzed. The legal interest in the Anglo-Saxon legal system can mean both the right to specific property and the property interest in a more general form, for example, the right to all but real estate, or indicate an unconditional, unrestricted property right as such.

Key words: interest protected by law, property interest, property rights, interests in contractual relations, foreign experience.

Аналіз останніх досліджень. Актуальність теми дослідження зумовлена активними процесами глобалізації та євроінтеграції, під впливом яких вітчизняне право зазнає змін. У таких умовах вважаємо доцільним проведення детального аналізу розуміння поняття інтересу у англо-американській системі права.

Охоронюваний законом інтерес досліджували Н. С. Кузнецова [1], Р. А. Майданик [2], З. В. Ромовська [3], І. В. Венедіктова [4], О. О. Кот [5], О. І. Чепис [6] та інші, проте дослідження зарубіжного досвіду розуміння та застосування юридичних інтересів у англосаксонській системі права не здійснювалося.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Здійснення аналізу поняття та видів інтересу у англо-американській правовій системі. Вивчення зарубіжного досвіду застосування інтересу у різних групах цивільних правовідносин.

Виклад основного матеріалу. Категорія інтересу є поняттям загальнонауковим, оскільки є предметом дослідження багатьох наук: філософії, соціології, психології, економіки, юриспруденції. Вважається, що у юриспруденції поняття інтересу було введено ще римськими юристами, однак із того часу його розуміння дещо переосмислилося. Якщо раніше інтерес ототожнювався із збитками, то сучасна наука вважає дане поняття більш широким і більш важливим для

правовідносин, оскільки він відіграє роль рушійної сили, керуючого мотиву, який спонукає суб'єкти вступати у різноманітні правовідносини.

Оскільки категорія інтересу є багатогранною, вирізняють інтереси економічні, політичні, соціальні, юридичні. Досліджуючи економічні інтереси, І. В. Венедіктова доходить передчасного висновку про те, що інтерес в американській та англійській системах права розуміється лише в економічному сенсі [4, с. 15]. Навпаки, поняття інтересу в англосаксонській правовій системі є більш багатограним, аніж у вітчизняній. Це пов'язано насамперед із особливістю англійської мови, у якій майже всі слова багатозначні — вживаються у різних значеннях у залежності від контексту. Дійсно, англ. слово «interest» часто позначає правову і економічну категорію, яку ми називаємо «відсотки», або «проценти». Проте вживання наведеного англійського терміну таким контекстом не обмежується.

Так, енциклопедія «Британіка» містить статтю про публічний та приватний інтерес (public and private interest) [7], у категорії «Речове право» описуються різні види цивільних інтересів як право на майно та на користування ним, а також ідеться про захист майнових інтересів [8].

У юридичних словниках знаходимо такі значення поняття «interest»:

- 1) інтерес; зацікавленість; вигода; користь;
- 2) речове право;
- 3) частка;
- 4) відсотки (на капітал);
- 5) група осіб, що мають спільні інтереси [9].

При цьому правова категорія інтересу поділяється на різні види. Зокрема, виділяють:

- interest in estate — 1. право на майно, речове право; 2. частка в майні; 3. частка в речово-правовому титулі;
- interest in fee-simple — безумовне право власності, необмежене право власності;
- interest in land — право в нерухомості, а саме право на землю;
- interest in personalty — права на рухоме майно; майнові права на все, окрім нерухомості;
- interest in property — право на майно; речове майнове право;
- interest in realty — право в нерухомості;
- interest in tail — заповідне майно, урізана власність (обмежена в порядку спадкування та відчуження) [9].

Окрім наведених, існують й інші види юридичного інтересу в англосаксонській системі права:

- contingent interest — умовний інтерес: майнове право на нерухомість, яке на підставі документу про право власності (або заповіту, або трасту) людина отримує лише за умови настання певних обставин;
- executory interest — право на майно (особливо на нерухомість), яке буде передано іншому тіль-

ки в майбутньому, або ніколи, якщо настануть певні події;

- possessory interest — право володіння у сфері нерухомості, яке передбачає намір та право людини займати та/або здійснювати контроль над певною ділянкою землі. Таке право володіння відрізняється від права на майно, яке може не включати право негайно займати таке майно;
- proprietary interest — повне або часткове право власності;
- undivided interest — право власності на нерухоме майно, яким володіють два або більше осіб, без уточнення прав кожної із сторін у відсотках або описі частини нерухомості;
- springing interest — майбутнє право на отримання права власності на нерухоме майно на підставі волевиявлення чи заповіту;
- security interest — загальний термін для майнових прав позикодавця або кредитора, право на повернення боргу якого забезпечується майном (переклад тут і надалі мій — Т. Б.) [10].

Даним переліком вживання поняття інтересу в англійській та американській системах права не обмежується. У договірному праві існує ще три окремі категорії, які позначають різні види інтересів сторін, а саме:

- 1) expectation interest (очікуваний інтерес, передбачуваний дохід) — право на отримання вигоди, на яку могла б розраховувати (якої могла об'єктивно очікувати) сторона при належному виконанні договору;
- 2) reliance interest (інтерес із залежності, інтерес із довіри, негативний договірний інтерес) — право на отримання відшкодування збитків, які особа понесла у наслідок дій, які вчинила, покладаючись на виконання договору іншою стороною. Засіб захисту — поновлення правового становища, яке особа мала до укладення договору;
- 3) restitution interest (реституційний інтерес) — право на повернення будь-якого блага, яким кредитор наділив боржника, а також відшкодування будь-якої вигоди, на отримання якої розраховував кредитор від боржника [11].

Таким чином, у англосаксонській правовій системі інтереси часто позначають поняття, яке у вітчизняній юриспруденції визнається майновим правом особи. Проте у англійському та американському праві поняття «право» та «інтерес» також чітко розмежовуються. Так, у контексті речового права термін «право» є «юридично виправданою вимогою однієї (управомоченої) особи до іншої (зобов'язаної), якщо така особа вчиняє певні дії або утримується від них», і інтерес «загалом включає різні сукупності прав, привілеїв, повноважень та імунітетів і по-окремі означає будь-який з них» [12].

Висновки. Отже, юридичний інтерес у англосаксонській правовій системі є досить широким та багатограним поняттям, який охоплює багато

видів майнових інтересів, існуючих у різних групах цивільно-правових відносин. У подальших дослідженнях варто було б проаналізувати розуміння інтересу у законодавстві країн-членів ЄС, а також

вивчити способи захисту майнових інтересів у цій групі держав та в країнах англо-американської системи права з метою пошуків шляхів удосконалення захисту цивільних прав та інтересів в Україні.

Література

1. Кузнецова Н. С. Развитие гражданского законодательства Украины: проблемы и перспективы / Н. С. Кузнецова // Альманах цивилистики: сб. статей / под ред. Р. А. Майданика. — К., 2008 — Вып. 1. — С. 23–31.
2. Майданик Р. А. Цивільне право: Загальна частина. / Р. А. Майданик. — Т. I. Вступ у цивільне право. — К.: Алерта, 2012. — 472 с.
3. Ромовська З. В. Судебная защита охраняемого законом интереса / З. В. Ромовская // Вестник Львовского университета. — 1983. — Вып. 22. — С. 72–81.
4. Венедиктова І. В. Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві: монографія / І. В. Венедиктова. — К.: Юрніком Інтер, 2014. — 288 с.
5. Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики: монографія / О. О. Кот. — К.: Алерта, 2017. — 494 с.
6. Чепис О. І. Інтереси в цивільному праві: сутність, місце та особливості захисту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.03. / О. І. Чепис; ХНУВС. — Х., 2010. — С. 10.
7. Encyclopedia Britannica [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.britannica.com/topic/regulation#ref307966>.
8. Encyclopedia Britannica [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.britannica.com/topic/property-law/Objects-subjects-and-types-of-possessory-interests-in-property#ref28523>.
9. Англо-російський юридичний словник [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://law_en_ru.academic.ru/21903.
10. Legal Terms and Definitions [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://dictionary.law.com/Default.aspx?typed=interest&type=1>.
11. Mayer D. The Law, Sales, and Marketing / D. Mayer, D. Warner, G. Siedel, J. Lieberman [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://2012books.lardbucket.org/books/the-law-sales-and-marketing/s19-02-promisee-s-interests-protected.html>.
12. Adams K. Right, Title, and Interest / K. Adams [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.adamsdrafting.com/right-title-and-interest>.

References

1. Kuznecova N. S. Razvytye ghrzhdanskogho zakonodatelstva Ukrainy: problemy i perspektyvy / N. S. Kuznecova // Aljmanakh cyvylstyky: sb. statej / pod red. R. A. Majdanyka. — K., 2008 — Вып. 1. — С. 23–31.
2. Majdanyk P. A. Cyviljne pravo: Zaghaljna chastyna. / R. A. Majdanyk. — Т. I. Vstup u cyviljne pravo. — К.: Aler-ta, 2012. — 472 s.
3. Romovs'jka Z. V. Sudebnaja zashhyta okhranjaemogho zakonom ynteresa / Z. V. Romovskaja // Vestnyk Ljvovskogho unyversyteta. — 1983. — Вып. 22. — С. 72–81.
4. Venediktova I. V. Zakhyst okhoronjuvanykh zakonom interesiv u cyviljnomu pravi: monoghrafija / I. V. Venediktova. — К.: Jurnikom Inter, 2014. — 288 s.
5. Kot O. O. Zdijsnennja ta zakhyst sub'jektyvnykh cyviljnykh prav: problemy teoriji ta sudovoji praktyky: monoghrafija / O. O. Kot. — К.: Aler-ta, 2017. — 494 s.
6. Chepys O. I. Interesy v cyviljnomu pravi: sutnistj, misce ta osoblyvosti zakhystu: avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. juryd. nauk: 12.00.03. / O. I. Chepys; KhNUVS. — Kh., 2010. — С. 10.
7. Encyclopedia Britannica [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <https://www.britannica.com/topic/regulation#ref307966>.
8. Encyclopedia Britannica [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <https://www.britannica.com/topic/property-law/Objects-subjects-and-types-of-possessory-interests-in-property#ref28523>.
9. Anghlo-rosijs'kijj jurydychnyj slovnyk [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: https://law_en_ru.academic.ru/21903.
10. Legal Terms and Definitions [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <https://dictionary.law.com/Default.aspx?typed=interest&type=1>.
11. Mayer D. The Law, Sales, and Marketing / D. Mayer, D. Warner, G. Siedel, J. Lieberman [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <https://2012books.lardbucket.org/books/the-law-sales-and-marketing/s19-02-promisee-s-interests-protected.html>.
12. Adams K. Right, Title, and Interest / K. Adams [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.adamsdrafting.com/right-title-and-interest>.